

“Ben, kendim ve çevrem toplamıyım”

Demişti José Ortega y Gasset.

Bu sabah Zülfü (Livaneli) bu sözü hatırlatınca,
(onun “*Kardeşin duymaz, eloğlu duyar*” şarkısını
içimde çok sık hissettiğim bugünlerde)
kısa bir yazı yazmak geldi içimden.

Gasset, bugünden de feci bir zamanda,
girmekte olduğu ‘*yeni dönemin*’ eşiğinde (20. Yüzyıl)
düşünceleriyle insanlığa *ışık tutanlardan* biriydi
denir.

Şimdi *birileri*, gene,
bilinenleri tümüyle geride bırakacak (*unutarak*)
“*yepyeni bir dönem*”e girildiğini
bir *motto* gibi sık sık öne sürüyor,

İtiraf ederim,
onların görüşlerinden pek hoşlanmayacakları açık
bazı Fransız sosyologları dışında,
Gasset *vasfında* hangi *düşünce insanından*
hangi ışığın alındığından haberdar değilim.

Ama o bakışa ileri teknolojinin *tycoon*’ları olarak,
korkunç servetlerle dünya zenginleri listesinde
en tepeye oturmuş
(benim biraz öfkeli bulunabilecek tanımımla)
“kayış koparmış” üç beş mutlaka ileri zekâlı yol gösteriyor,
bu artık malum.

Hepimiz farkındayız ki, bu yüzden de
İspanyol Düşünür’ün başlığa koyduğum sözündeki
“*çevre*” çatır çatır çatlıyor.

Bugüne kadar zaten zar zor dayanmış kimi **değerler**
(*eşitlik, adalet, kardeşlik, dayanışma, yardımlaşma, vs*)

ve onlara dayalı bir **ütopya**
gitgide lâfta kalıyor.

'*Rafa kaldırılmak isteniyor*' da denenebilir.

O değerlere *ikame* olacağına *inanmamız* istenenler ise,
kimilerine göre,
bilimin / ilerlemenin vardığı yerle
ilgili *öngörüler* olarak;
kimilerine göre,
birilerinin ürkütücü projesi olarak;
kimilerinde '*konformizmin sessiz teslim alışı*' olarak;
bana göre ise,
inanılmaz bir hızla yayılan,
çoğu başında bir *dash* işaretiyle
henüz birer *postula* veya **uydurma** olarak
etrafta uçuşuyor:

O değerlerin bıraktığı / bırakacağı
**boşluğu doldurma iddiası/vaadi/
peşin hükmüyle.**

Ve bütün bu '*yenilik*', '*yeni kişilik*' arayışlarının,
bir '*yeni kimlik*' arzusunun tezahürleri
Gasset'in **Çevre** dediği *insani ortamı*
hunharca *yarıyor*, yaralıyor.

Ne yazık ki görmezden gelinmek istense bile,
hissedilmemesi imkânsız büyük bir '**çoraklaşma**'
yeni dönem denilenin şimdiden belli ilk özelliği:

Gittikçe artan,
birbirine dokunmaktan, sarılmaktan vazgeçmeye varan
büyük (teknolojik / elektronik) *yalnızlık*,
birbirine *yakınlaşmak* yerine gittikçe *uzaklaşmak*
ve bunu şaka gibi *yaklaştırma* demek olan
zoom'larla yapmak
ve en ürkütücüsü, bunun bir de
bir eğlence gibi kanıksayabilmek

buradan kaynaklanıyor.

Ama herkes biliyor ki, *insanlığın büyük acıları, dehşetli bir gelecek kaygısı* orta yerde duruyor.

“Ortega y Gasset’e Göre Üniversite, Bilim ve Kültür”
adlı incelemesinde Osman Özkul;
“Büyük düşünürler,
çinde yaşadığı toplumun acılarıyla pişen,
onların sıkıntılarını
en azından zihnen paylaşan kişilerdir.
İnsanlık Tarihi boyunca sahneye çıkan öncü insanlar da,
çinde yaşadıkları toplumun ve
daha geniş bağlamda insanoğlunun
buhranlarını çözmek için öne çıkmışlardır.
Dahası toplumlarının gören gözü,
duyan kulağı, düşünen aklı ve
hisseden kalbi olmuşlardır”
diye yazmış,

Düşünür ise şöyle demiş:

“Görenek ve davranışlar insanların yaşamın
değişik olayları karşısındaki alışılmış tepki biçimleridir
ve o tepki halkın karakterine uygun olarak kendini gösterir.
Görenek yasayla düzeltilmez,
reform ancak bireysel karaktere uygulanabilir,
ona uygulanmalıdır.
Bu da olsa olsa eğitim ve kültür yoluyla yapılabilir;
ama hazır davranış modelleri ve kültür kalıpları sunarak
ya da dayatarak değil,
bireyi kendi ortamından kaynaklanan yazgısı doğrultusunda,
kendi özgün içsel gerçeğini geliştirmeye yönelterek.”

Galiba ezber böyle bozular.

Gasset iki büyük savaşı izleyen *tarihsel bunalım* içinde,
hem sağın hem solun şiddetli eleştirisini yaptığı için,
dönemindeki her görüşten entelektüelin

tepkisini çekmekten çekinmemiş.

Ve galiba *Aydın* olmak o demek.

“Nietzsche'den sonra belki de en büyük Avrupalı yazar”
diye tanımlamış onu Camus.

Dilerim bu *gelecek kehanetlerinin* ardında,

Yarın'ı bizim için *paketleyen* ama

hangi insanlık acısının peşinde olduklarını anlayamadığım

o üç beş iş insanından maada

benim henüz bilmediğim bu çapta bir entelektüel,

bir fikir insanı vardır.

Aralık 2020

IsiDayyureti.com